С.А. „Д.А.Ценов" - Свищов
Вх.№ 93.00-40/04.11.2026

С Т А Н О В И Щ Е

относно дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор" в професионално направление: 3.8. „Икономика", научна специалност: „Икономика и управление (индустрия)"

Изготвил становището: доц. д-р Емил Бориславов Николов, катедра „Индустриален бизнес и предприемачество", Стопанска академия „Димитър А. Ценов" – Свищов, научна специалност 05.02.18 Икономика и управление (индустрия).

Автор на дисертационния труд: Любомир Петров Николов, задочен докторант в катедра „Индустриален бизнес и предприемачество", докторска програма „Икономика и управление (индустрия)".

Тема на дисертационния труд: „Младежкото предприемачество – детерминанти на успеха"

Основание за изготвяне на становището: Заповед № 1168 от 15 октомври 2026 година за откриване на процедура по публична защита на дисертационен труд и утвърждаване състава на научното жури, както и Решение на научното жури на първото заседание, проведено на 16 октомври 2026 година.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд е в обем от 278 страници. В структурно отношение той се състои от титулна страница, съдържание, списък на фигурите (21 на брой), списък на таблиците (13 на брой), увод (7 стр.), основен текст от четири глави (235 стр.), заключение (5 стр.) и списък на използваната литература (общо 245 литературни източника, от които 3 на кирилица и 242 на латиница). Представена е и Декларация за оригиналност и достоверност.

Обектът на дисертационното изследване е младежкото предприемачество като специфична форма на предприемаческа активност и процес на създаване и развитие на икономическа и обществена стойност. **Предмет** на изследването са детерминантите на успеха на младите предприемачи, разглеждани чрез човешкия, социалния,

психологическия и финансовия капитал, тяхното взаимодействие и връзката им с различните измерения на предприемаческия успех.

Целта на изследването е да се идентифицират, систематизират и анализират основните детерминанти на успеха на младите предприемачи и въз основа на теоретичен и емпиричен анализ да се разработи интегриран модел, обясняващ взаимодействието между различните форми на капитал, предприемаческите способности, действията, средата и многомерния предприемачески успех. За нейното постигане са дефинирани и реално реализирани десет задачи.

Изследователската теза гласи, че успехът на младите предприемачи не се определя от наличието на отделен ресурс, а от взаимодействието между човешкия, социалния, психологическия и финансовия капитал и способността на предприемача да мобилизира и комбинира тези ресурси в конкретни предприемачески действия в условията на определена институционална и пазарна среда.

За доказването на изследователската теза са дефинирани **четири основни хипотези** и **десет подхипотези**.

Представени също така са и ограниченията на изследването, които са пет на брой и определят адекватно неговите рамки.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Предприемачеството е от ключово значение за развитието на съвременните икономики и общества, тъй като генерира заетост, иновации и икономическа стойност, а в условията на ускорена дигитализация и несигурност на пазара на труда значението на предприемаческата активност допълнително нараства. В тази връзка особено значим изследователски проблем представлява младежкото предприемачество – младите хора носят потенциал за иновации и адаптивност, но същевременно се сблъскват със специфични ограничения (недостатъчен опит, слаби бизнес мрежи, ограничен достъп до финансиране), които поставят въпроса не просто за стартирането на бизнес, а за способността му да се превърне в устойчив и успешен. Дисертационният труд разглежда именно тази зависимост – между различните форми на капитал, с които разполага младият предприемач, и постигането на многомерен предприемачески успех. Доказването на подобна зависимост би дало ценна основа за изграждане на по-ефективна и диференцирана политика за подкрепа на младите предприемачи.

В увода са обосновани актуалността и значимостта на изследването. Ясно са формулирани научният проблем, обектът, предметът, целта, задачите, изследователската теза, както и обхватът и ограниченията на труда. Допълнително са

дефинирани ключовите за дисертацията понятия като „предприемачески успех“, „млад предприемач“ и основните форми на капитал.

В първа глава, с обем от 66 страници, проблемът е изследван от теоретична гледна точка. Разгледани са еволюцията на предприемачеството като научна категория, специфичните бариери пред младежкото предприемачество и актуалните измерения на младежката безработица в България и ЕС. Главата има предимно описателен характер – представят се систематизирано съществуващите теоретични постановки.

Втора глава, с обем от 61 страници, е посветена на теоретико-методологическите основи на изследването. В нея е изграден оригиналният капиталов модел на успеха (човешки, социален, психологически и финансов капитал) и е описана методологията на емпиричното изследване – анкетно проучване сред 40 млади предприемачи, 28 въпроса по скала на Ликерт, проверка на 4 основни и 10 частни хипотези. Отчита се коректно като ограничение фактът, че извадката е удобна и резултатите не могат да бъдат статистически генерализирани, което е силна страна на методологическата прозрачност на труда.

Трета глава, с обем от 58 страници, има практико-приложен характер – в нея са представени и анализирани резултатите от проведеното емпирично изследване. Всичките 4 основни и 10 подхипотези са потвърдени.

Четвърта глава, с обем от 52 страници, синтезира резултатите в интегриран практически модел, обвързващ четирите форми на капитал с многомерния предприемачески успех (финансов, пазарен, иновационен, организационен, индивидуален и устойчив), и предлага конкретни препоръки за диференцирана подкрепа според етапа на предприемаческото развитие.

В заключението още веднъж се представят постигнатите резултати, а също така се формулират обобщаваща теза и практически извод от изследването.

След внимателно запознаване със съдържанието на дисертационния труд мога да направя следните ***основни оценки и изводи***:

✓ Дисертационният труд отговаря по своя вид, обем и съдържание на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“.

✓ Изследваният проблем е актуален и значим от теоретична и практико-приложна гледна точка.

✓ Използваните литературни източници са достатъчни по своя обем и значимост, за да представят изчерпателно съществуващото научно знание по темата.

✓ Структурата е логически издържана и способства за постигането на поставените цели.

✓ Разработена и успешно приложена е адекватна изследователска методика. Целите и задачите са изпълнени, а формулираните хипотези и подхипотези са доказани.

Авторефератът (58 страници) отразява коректно дисертационния труд. Той съдържа всички задължителни елементи: обща характеристика, структура и синтезирано изложение на изследването. Приложени са необходимите справки за научните приноси и за изпълнението на минималните национални изисквания за ОНС „Доктор“, списъци с публикациите и участията в научни форуми, както и декларация за оригиналност и достоверност.

Публикациите по темата включват 3 самостоятелни научни доклада и 1 студия в съавторство, отпечатани в нереферирани издания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове. Приложената справка категорично показва, че докторантът надхвърля минималните национални изисквания (съгласно ППЗРАСРБ) за придобиване на ОНС „Доктор“.“

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представените в автореферата научни и научно-приложни приноси отразяват постигнатото от автора в дисертационния труд. Приемам дефинираните в автореферата четири приносни момента. По-конкретно това са:

1. **Разработена е интегрирана концептуална рамка**, която систематизира детерминантите на предприемаческия успех в четири групи капитал: човешки, социален, психологически и финансов. Така се преодолява фрагментираният подход и се предлага системна перспектива на взаимодействащите ресурси.

2. **Обосновано е многомерно разбиране за предприемаческия успех**, надхвърлящо чисто финансовите резултати. Той е концептуализиран чрез шест измерения (финансово, пазарно, иновационно, организационно, индивидуално и устойчиво), което позволява цялостна оценка на способността на бизнеса да създава дългосрочна стойност.

3. **Изведена е необходимостта от нов подход към политиките за подкрепа** на младото предприемачество. Доказано е, че ефективната подкрепа изисква преход от инцидентно финансово стимулиране към системно развитие на четирите форми на капитал.

4. **Формулирани са практически препоръки за комплексна система за подкрепа.** Предложен е подход, при който финансовите, образователните, менторските

и мрежовите услуги се интегрират в пакети, съобразени с конкретния етап на развитие на предприемаческата дейност.

IV. Въпроси по дисертационния труд

Какви са аргументите за дефиниране на понятието „млад предприемач“ чрез възрастова граница до 35 години, предвид факта, че в методологията на Глобалния предприемачески мониторинг (GEM) се използва граница до 34 години? Решението се нуждае от по-задълбочена научна обосновка.

Как е обоснован обемът на извадката от точно 40 предприемачи и какви са конкретните критерии за техния подбор? Впечатление прави отчетеният 100-процентов дял на отговорилите респонденти. Как на практика е постигната тази абсолютна възвръщаемост на анкетите?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният за оценяване дисертационен труд на Любомир Петров Николов е цялостно, актуално и оригинално научно изследване, с постигнати приноси от научен и научно-приложен характер. То отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за развитието на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Всичко това ми дава основание да декларирам своето **положително становище** и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят присъждането на ОНС „доктор“ на Любомир Петров Николов в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“.

Дата: 28.10.2026 г. Изготвил становището: .....

(доц. д-р Емил Николов)